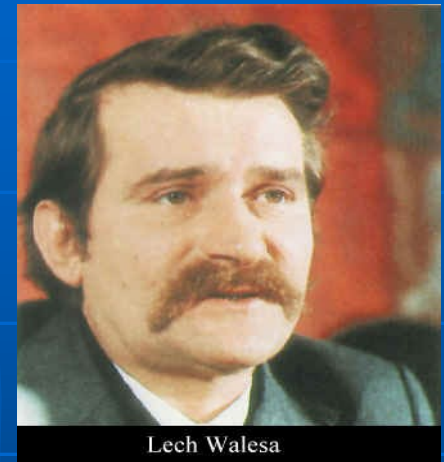

Konflikty a světová politika II

Konec studené války v Evropě
a ve světě

Události v Polsku na přelomu 70. a 80. let

- Solidarity – 1.nezáv.odborová organizace uvnitř sov.bloku, vznik v průběhu stávky v Leninově loděnici v Gdaňsku, v čele Lech Walesa
- 1981 – výjimečný stav vyhlášený gen.Jaruzelskim
- Faktickou moc v zemi převzal generál W. Jaruzelski.
- Solidarity postavena mimo zákon, vůdci včetně Walesy internováni, organizace přešla do illegality. Jaruzelski – zachránce Polska před obč.válkou, naznačoval, že bez něho by byla „internacionální pomoc“ (ČSSR 1968).
- Červenec 1984 – rozsáhlá amnestie, propuštění vůdců Solidarity a ostatních obč.skupin, za necelý rok opět pozatýkáni.

Lech Walesa

Generál Jaruzelski

Nástup Ronalda Reagana v USA

- Podobně jako Nixon a Ford – snaha čelit geopolitické ofenzivě SSSR X odlišná taktika a rétorika
- Rétorický rozchod zejména s Carterovou administrativou
- Přejal ale některé nerealizované vojenské plány Carterovy administrativy
- 1983 – označení SSSR za „říši zla“

1. Reaganova administrativa

- Formální konec období détente
- Obranná politika administrativy v letech 1981 a 1982 prosazovala četné změny ve výdajích na zbrojení.
- Cílem USA již není uvolnění napětí
- Antikomunismus a důraz na vnitřní krizi SSSR, včetně krize hospodářské
- Využití sovětské stagnace k ofenzivní strategii

SSSR v 1. pol. 80.let

- 1982 – smrt Leonida Brežněva
- Nástup Jurije Andropova
- Po jeho smrti – Konstantin Černěnko
- 1.pol.80.let – odzbrojovací proces v patové situaci
- 1984 – první návštěva Gromyka v Bílém domě od nástupu Reagana
- V 80.l. SSSR ztrácí zisky ze 70.let – hroutí se vliv ve 3.světě, stále nákladnější udržování satelitní sféry X reformisté v sov.politbyru

„Nová studená válka“

- Rozhodnutí NATO rozmístit v Evropě rakety středního doletu – již z dob Carterovy vlády
- Měly čelit novým sovětským střelám SS-20
- Odpor proti rozmístění Pershingů úhelným kamenem zahr.pol.SSSR
- Sympatie v Z Evropě vůči projektu – Mitterandova Francie, potřeba zachovat americkou přítomnost v Evropě
- Reagan - nabídka odstranění raket Pershing II za odstranění raket SS-20 (nulová alternativa) – SSSR odmítl o návrhu diskutovat
- Došlo k rozmístění raket i přes odpor SSSR

„Nová studená válka“

- Březen 1983 – Reagan ohlásil úmysl vybudovat systém SDI, apel na vědeckou obec, aby učinila jaderné zbraně zastaralými
- 1983 – oznámení o rozmístění mezikontinentálních raket MX, zároveň vyjádření naděje, že jednou dojde k úplně eliminaci JZ
- 1983-1984 odchod SSSR ze ženevských rozhovorů
- 1985 – nástup Michaila Gorbačova do funkce gen. tajemníka KSSS a první schůzka s Reaganem

Změny s nástupem Gorbačova

- Přehodnocení zahraniční politiky a doktríny (spolu s ministrem zahraničí Ševardnadzem), i když ne okamžité změny praktické politiky
- Perestrojka - 27.sjezd KSSS v r.1986 (obměna kádrů)
- Glasnost – politická liberalizace
- Snaha reformovat KSSS
- Snaha o intenzivnější liberalizaci
- Snaha zachovat SSSR vůdčí postavení

Změny s nástupem Gorbačova

- Cílem ve vztazích k Západu – trvalá koexistence, ideologické rozdíly trvají, ale nutná mezinárodní spolupráce, volba mezi přežitím a vzájemným vyhlazením
- 1987 – „nové myšlení“
- Konec 80.let – oficiální odklon od Brežněvovy doktríny (v projevu v Radě Evropy v r.1989 – Gorbačov se zřekl za SSSR sfér vlivu, odmítl pokusy o omezování suverenity států; při návštěvě Finska v r.1989 – „Sinatrova doktrína“ na příkladu Maďarska a Polska)

Jednání USA-SSSR v 80.I.

- Už v listopadu 1981 Reagan představil iniciativu, která měla směřovat k jednáním START a INF
- Listopad 1985 – ženevský summit
- 1986 – Gorbačovova odzbrojovací iniciativa
- Říjen 1986 – schůzka Reagan-Gorbačov v Reykjavíku
- 1987 – podpis smlouvy INF na washingtonském summitu
- Květen/červen 1988 – moskevský summit – dohoda o podpisu START

Konec studené války

- USA – nástup George Bushe (od r. 1985 viceprezident)
- 1989 – Gorbačov v projevu v Radě Evropy představil myšlenku „Společného evropského domu“ – snaha o demontáž NATO
- Červenec 1989 – schůzka G-7 – cílem SSSR je plná účast na světové ekonomice
- Vlna „sametových revolucí“ ve stř. a V Evropě - odvolávaly se na třetí koš Helsinských dohod
- Prosinec 1989 – schůzka Bush-Gorbačov na Maltě

Konec studené války v Evropě – Polsko I

- 1985 – Jaruzelski zvolen polským prezidentem
- Premiérem – Zbigniew Messner – úsporná opatření, zvýš.napětí ve společnosti, neplatné referendum o dalších reformách
- Vlna stávek v květnu a srpnu 1988
- → vláda zasedla s opozicí ke kulatému stolu
- Září 1988 – premiérem jmenován lib.komunista Mieczyslaw Rakowski

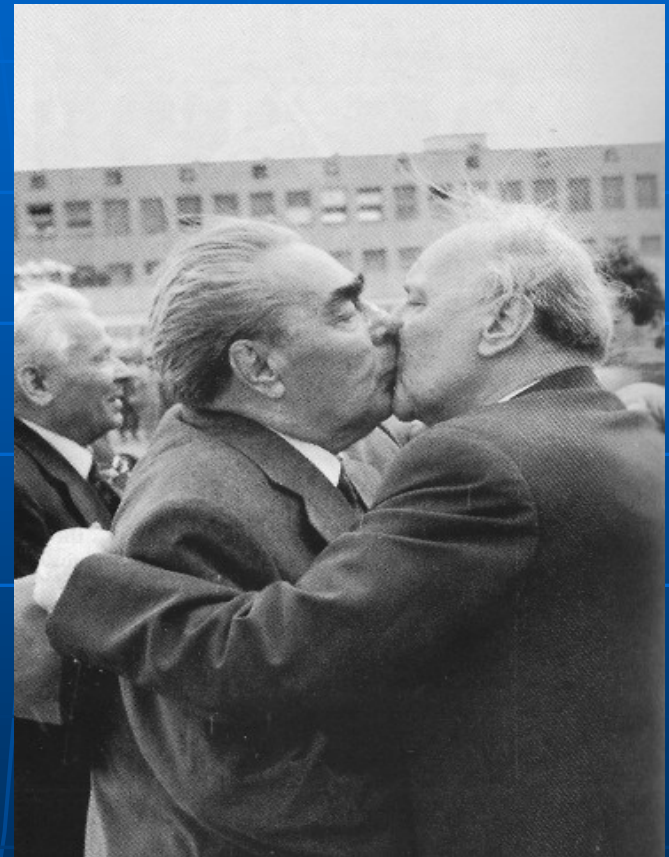

Konec studené války v Evropě – Polsko II

- Rozhovory u kulatého stolu skončily dohodou o volbách do Sejmu (65% : 35%) a Senátu (svobodné volby)
- Duben 1989 – oficiálně povolena Solidarity
- Červen 1989 – částečně svobodné volby
- Vláda Solidarity a dalších stran v čele s Tadeuszem Mazowieckim
- Prosinec 1990 – Walesa zvolen polským prezidentem

Konec studené války v Evropě – Maďarsko I

- „Kádárismus“ od poč. 60.l.
- Snaha o demokratizaci vycházela na rozdíl od většiny dalších zemí sovětského bloku z vládní strany samotné
- Volební reforma z r.1983 – v místních volbách mohlo kandidovat více kandidátů – omezený polit.pluralismus
- V pol.80.l.se v MSDS zformovalo lib.křídlo pragmatiků X nástupce Kádára Grosz
- Kádár do fce čestného předsedy MSDS

Konec studené války v Evropě – Maďarsko II

- Květen 1988 – do čela MSDS čtyřčlenné předsednictvo s převahou ref.sil
- Září 1988 - vzniklo Maďarské dem.fórum jako centrum opozice
- Únor 1989 – vytvoření systému více pol.stran, zrušení mocenského monopolu MSDS
- Jednání u kulatého stolu → svobodné volby březen 1990
- Nová vláda bez komunistů, v čele opoziční předák József Antall

Konec studené války v Evropě - NDR

- 1989 – Gorbačov navštívil Berlín u příl.oslav vzniku NDR a vyzval Honeckra k reformnější politice
- Honeckerův režim – distance od perestrojky (zákaz distribuce sovětského tisku), reformní pokusy ozn.za fašismus
- Demontrace v Lipsku
- Květen 1989 – obecní volby – bojkot většinou obyv. X ofic.ohlášena účast 99,9% voličů
- Honecker – podpora zásahu v Pekingu na Nám.nebeského klidu
- Srpen 1989 – Honeckerovo prohlášení, že NDR netřeba reforem
- Léto 1989 – obsazování ambasad NSR v Bud., Praze, Varšavě občany NDR – žádosti o azyl
- Říjen 1989 – demontrace v Lipsku

Konec studené války v Evropě - NDR

- Honecker donucen k rezignaci
→ Egon Krenz
- 9.11.1989 – vynucení otevření
hranic NDR a NSR
- Pád Berlínské zdi
- Prosinec 1989 – jednání u
kulatého stolu
- Vytvoření Vlády národní
odpovědnosti – v čele Hans
Modrow
- Březen 1990 – volby, vítězství
východoněmecké CDU (přes
40%)
- Otázka znovusjednocení
Německa

Konec studené války v Evropě – sjednocení Německa I

- Gorbačovův názor zpočátku takový, že sjednocení není na pořadu dne (obava z přijetí takového aktu v SSSR)
- Únor 1990 – rozmluva Gorbačova s Kohlem – Němci mají právo sami se rozhodnout, v jakém státě chtějí žít, kdy a jak se má sjednocení uskutečnit
- Dohoda SSSR, USA a NSR sjednána na schůzce v kanadské Ottawě v únoru 1990 ve formuli 2+4

Konec studené války v Evropě – sjednocení Německa II

- Ještě v květnu 1990 politbyro KSSS označilo za „naprosto nemožné“ začlenění sjednoceného Německa do NATO
- Summit ve Washingtonu květen/červen 1990 – posun na straně Gorbačova, konečný ústupek na setkání s Kohlem v červenci 1990
- Gorbačov akceptoval členství SRN v NATO, ale redukce německé armády a odsun sov.vojsk – Německo finančně podporovalo jejich usazování v SSSR po dobu 3-5 let
- 1.7.1990 – vstoupila v platnost ekonomická a měnová jednotka Německa, prakticky ukončena státní existence NDR
- Poslední schůzka 2+4 12.září 1990 v Paříži
- Sjednocení Německa 3.října 1990
- Sjednocené Německo zůstává součástí NATO

Konec studené války v Evropě – Rumunsko I

- Narůstající krize (Ceașesková ekonomická a národnostní politika – zejm. vůči rumunským Maďarům a sedmihradským Němcům, posilování pozice tajné policie Securitate)
- V pol. 1989 1. opoziční organizace - Fronta národní spásy (iniciativa lib. komunistů, v čele Ion Iliescu)
- Prosinec 1989 - povstání X C. diktatury v Temešváru – potlačeno, zprávy o brutalitě tajné policie → na 14. sjezdu rumunské KS očekávána manifestace na podporu režimu X odpor a Ceașescu musel uprchnout z tribuny

Konec studené války v Evropě – Rumunsko II

- Demontrace X represe (dezinformace o počtu obětí jednotek Securitate – údajně desítky tisíc, ve skut.stovky) → šíření odporu po celé zemi
- 22.12.1989 Ceaușescu s manželkou opouštějí Bukurešť, Fronta národní spásy se prohlásila vládou
- Zatčení Ceaușeskových, tajný soud, poprava
- 1.svob.volby v květnu 1990 – vítězství Fronty nár.spásy, Iliescu zvolen prezidentem

Konec studené války

- Periodická setkání KBSE vyústila ve vznik OBSE – 1990 podepsána Pařížská charta - považovaná spolu se Smlouvou o konvenčních ozbrojených silách v Evropě za symbol konce Studené války
- Konec Varšavské smlouvy – 1991 končí jako vojenská organizace
- 30.- 31. července 1991 – schůzka v Moskvě, podpis START I

Rozpad SSSR

- Zejména sovětská ekonomika začíná upadat do chaosu
- Již koncem 80.l.se Gorbačovova politika setkává s výraznější domácí opozicí
- 1990 - vyhlášení suverenity ze strany pobaltských zemí
- Referendum na Ukrajině, nezávislost vyhláší další sovětské republiky
- Bushovy USA i Evropa - zpočátku rezervovaný postoj (Gorbačov dlouho zůstával pro USA partnerem č.1, Bush velmi zdrženlivý vůči podpoře nezávislosti sov.republik, podpora zachování statu quo – obava např.o osud jaderného arzenálu SSSR po roztržení SSSR)

Rozpad SSSR

- 1991 – puč proti prezidentu SSSR Gorbačovovi
- Podporu veřejnosti i silových složek získávají nové elity RSFSR, které podporují suverenitu země, v čele přímo zvolený ruský prezident Boris Jelcin
- Suverenitu vyhláší i RSFSR a Jelcin potvrzuje nezávislost dalších sovětských republik
- Jelcin prohlásil KSSS za ilegální organizaci
- 1991 - SSSR rozpuštěn podpisem Bělověžských dohod (Rusko, Ukrajina, Bělorusko), vznik Společenství nezávislých států
- Odchod Gorbačova – stále velká mezinárodní prestiž X velmi oslabená pozice v domácí politice, málo oblíbená postava („viník“ rozpadu SSSR?)

